מראה יחזקאל על התורה — שבת הגדול

ערי ציוןהחודש הזה לכם ראש כו' (שמות יב ב), כבר דקדקתי על תיבת ראש שאינו מובן לפי פשוטו, וגם צריך להבין מלת לכם משמעות שהוא שייך לנו, ונ"ל עפימ"ש (ירמיה ט כב) אל יתהלל חכם בחכמתו ואל יתהלל הגבור בגבורתו אל יתהלל עשיר בעשרו כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי כו', דהנה צרכי בני אדם הם בב' אופנים צורך הגוף וצורך הנשמה, וכל אחד נחלק לב' דהיינו צורך הגוף היא לענין בריאות וכח, וגם לענין פרנסה, וכמו כן בצרכי הנשמה יש ב' ענינים דהיינו תורה וחכמה כמו שמתפללין והערב נא כו' והאר עינינו בתורתך כו' והשנית לענין יראת שמים כמ"ש ויחד לבבינו לאהבה וליראה כו', ונגד זה תקנו לנו ד' פרשיות ב' קודם פורים וב' קודם חג הפסח כמ"ש בדרושים.

וכבר ביארתי שזהו ענין ד' כוסות שניתקנו נגד ד' לשונות של גאולה דהיינו נגד מה שהיו מעונים שם בענין פרנסה כמ"ש שרי מסים למען ענותו בסבלותם הבטיחם והוצאתי אתכם מתחת סבלות כו', ונגד כח הגוף ועבודה קשה כמ"ש ויעבידו מצרים את בני ישראל בפרך הבטיחם והצלתי אתכם מעבודתם, ונגד חכמת התורה הבטיחם וגאלתי אתכם כו' בזרוע נטויה ובשפטים גדולים שיתגלה כבודו לעיני כל ויתן לנו חוקים ומשפטים צדיקים, ונגד היראה ודביקות בהשי"ת אחר ולקחתי אתכם כו' והייתי לכם כו' וידעתם כו'.

ובזה"ק פ' וארא בר"מ [ח"ב כ"ה ע"א] ולקחתי אתכם כו' וידעתם כי אני ה' אלקיכם פקודא דא קדמאה דכל פקודין למנדע לי' לקב"ה כו', כי יראת ה' הוא היסוד לכל ענין שהאדם משתמש בו דהיינו בא' מג' ענינים הנ"ל הן בענין דבר שבממון שע"ז מורה פ' שקלים שנא' העשיר לא ירבה כו' שלא יאמר הוני פדאני ואל יתגאה בעשרו כי אשר יש לו איננו שלו כמו שכתב בעוללות אפרים עמ"ש איזהו עשיר השמח בחלקו עפ"י המעשה דמונבז המלך כו', ונגד כח הגוף כמ"ש בבינה לעתים ע"פ וקווי ה' יחליפו כח שמחליפין כח הגוף לצורך הנשמה כי עמלק סמך על כחו ויזנב בך כל הנחשלים ואתה עיף ויגע כו', וכמו כן המן להשמיד להרוג כו' ונהפוך הוא ויחלוש יהושע את עמלק כו' והמן ובניו נתלו.

וכ"כ לענין חכמת התורה אם אין יראה אין חכמה ומגלה פנים בתורה לבקש לו היתרים, ומי לנו גדול משלמה הע"ה שרצה להתחכם וטעה, וע"ז מורה פ' פרה אמרתי אחכמה והיא רחוקה לכן נאמר זאת חקת התורה גזירה גזרתי אין לך רשות להרהר, נמצא שיסוד הכל הוא פ' החודש המורה על יראת שמים כדרך המרגלים את עצמם לירות בחיצים מעמידין טבלא מרחוק כמטחוי קשת ועושין עיגול בתוכו ונקודה באמצע, שהעיגול הוא כדי לצמצם חוש הראות להציב לו למטרה, כמו כן בכל ענינים צריך לסבב ביראת שמים, ואמרו חז"ל הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים. וזה"ש החודש הזה התחדשות הזה של יראת שמים מסור בידכם והוא ראש לכל התחדשות ויסוד הכל, וע"כ נאמר מה ה' שואל מעמך כי אם ליראה, בא לומר שאינו מסור בידי שמים, וזה"ש אל יתהלל כו' דהיינו בג' ענינים הנ"ל שהם עושר וגבורה וחכמה אינם בידי אדם רק השכל וידוע כו' כי באלה דהיינו ג' ראשונות חפצתי נאם ה' לעשות כחפצי ורצוני.

וע"כ נתקנו ב' פרשיות אלו פרה והחודש קודם פסח, כי שאלת הרשע היא מה העבודה כו' ומשיבים לו דברים קשים וכבר דקדקתי בזה הרבה, וכעת נתקשה לי גם בשאלת התם שאומר מה זאת ואינו מפרש על איזו דבר הוא מתמיה כי בלילה הזה עושין שינוין הרבה מראש עד סוף והול"ל מה המה אותן השינוים אבל כשאומר מה זאת משמעותו שאינו מתמיה רק על דבר אחד, אבל הענין הוא דבאמת שאלת התם לא נאמרה

אצל פ' הפסח ועניני הסדר רק בפ' בכורים (שמות יג יד) בוהיה כי יביאך כו' והעברת כו' וכל פטר שגר בהמה כו' והיה כי ישאלך כו', כי באמת בשעת הסדר אינו מתמיה כלל כי הלואי שאיכילהו תמיד כך, וגם אין לו שכל להשגיח על השינוים רק כאשר תלד הפרה ונותן הולד לכהן אז צווח ככרוכיא מה זאת שאתם עושין ליתן העגל הזה לאיש נכרי אשר לא עמל בו ולא גדלו וחנם אין כסף, אבל הרשע שואל בשעת הסדר מה העבודה לכם כי הכל כמצחק בעיניו ועיקר כוונתו על האכילה ושתיה, ולכך הקהה את שיניו ואמור לו בעבור זה כו' ר"ל ז"ה גמטרי' י"ב מצות שמקיימין בלילה הזה וכתב בתריה והיה לאות כו' ולזכרון בין עיניך כו' שבכל דבר עיקר הכונה למען תהיה תורת ה' בפי"ך כו', גם בענין האכילה יהיה רק לצורך תורה ומצות, ולכך נתקנו ב' פרשיות הללו המורים על תורה ומצות קודם פסח.

ונזכיר קצת דינים השייכים לחג הקדוש כי העולם נזהרים בכל החומרות ובעשיית המצות עצמם אינם נזהרים לעשותו בכשרות ובזריזות שלא יהיו שהיות מצטרפות שזה נקל מאוד מתחלת הלישה עד האפיה שיהיה שיעור חימוץ ובפרט כשהבצק מונח על השולחן, וגם אח"כ שמונחין מצות מנוקרין בלי עסק וגם מחמיץ שכל זמן שעוסקים בעיסה אינו מחמיץ היינו כשאינם עוסקים בידים ממש ושאין שם דבר המחמם אבל בלא"ה מיד כשמסירים הידים ממנו מחמיץ, וגם צריך לרחוץ עריבת (הבעקען) הלישה בין כל לישה ולישה שאל"כ נדבק באיזה צד איזה פירור והוא חוזר וניעור בפסח, וגם בדיני ביטול חמץ כשאומרים כל חמירא ידעו פירושו שיהא הפקר, וגם במכירת חמץ צריך דוקא למכור החדר או להשכירו שאל"כ הוי כאחריות אלם עליו, וגם צריך להראות להנכרי כל מה שמוכר לו שאל"כ אינו קונה אותו, וגם כשמוכרים לו כלים הצריכים טבילה צריך להטבילם אחר פסח, וגם בדיני הגעלה שיהיו הכלים רחוצים היטב ובלי גומות, וכשמגעיל ארגז או שלחן לא ישפוך עליו מכלי שני רק ישהא הכלי שני בתוך הכלי ראשון.

ובשעת הסדר אסור להפסיק שברכת בפה"א על הכרפס פוטר את המרור ואכילת מצה פוטר את האפיקומן, וגם צריך לעשות הכל בהסיבה ולשתות עכ"פ רוב רביעיות ולאכול כזית מרור וגם הנשים מחוייבים בכל המצות, ומי שיש לו מצות שמורים וגם שאר מצות אינו רשאי ליטול חלה אחת מזה על זה דהוי כפת נקיה ופת קיבר ומקפיד עליהן שלא לערבו ע' בי"ד סי' ש"ל, וגם כשנתחמץ להם איזה עיסה עושים ממנה איזה תבשיל לחמץ ואוכלין קודם פסח בלא חלה, ואע"ג דחלת ח"ל אוכל והולך ואח"כ מפריש מ"מ בעיסות מחולקין אסור לעשות כן, ועכ"פ כשמפרישין אח"כ בע"פ חלה צריך להיות בדעתו לפטור מה שנאכל כבר, וזה לא שייך רק מאותה עיסה עצמה ולא על עיסה אחרת.

וגם צריך להזהר במצה שנכפלה שלא תיגע בחברתה דאל"כ צריכה נטילה ואפשר דאפילו נגעה בצד אחר שלא נתכפלה היה האחרת צריכה נטילה דהא בלא"ה מ"ש המג"א להקל במשוחות בשומן צווחו עליו, ועכ"פ אין לנו להקל רק בכה"ג לענין לאסור כולה אבל נטילה עכ"פ יש להצריך, גם שלא לילך אל התנור במצה בזמן שהוא מלא שאז לדעתי בוודאי המצה חמץ כמו אם נוטלין המצה קודם אפייתה מהתנור כמבואר בש"ע רס"י תש"ג, גם להזהר בזמן אכילת חמץ בע"פ וזמן מכירתו עפ"י שעות זמניות, גם להזהר בכזית מרור, וטוב יותר ליקח שלאטין שיוכל לאכול כזית, ובכרפס טוב ליקח עוד איזה מין ירק הראוי לאכילה מלבד הכרפס שלוקחין לזכר ס' פרך, מי שיש לו בית בעצמו צריך דוקא למכור ולא להשכיר ומי שיש לו בשכירות צריך דוקא להשכיר כי אינו שלו למכור, אבל שכירות אע"ג דלא קניא לקולא מ"מ בכה"ג קניא ממ"נ.